

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE (FAL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

PUDUNGWANA 2015

MATSHWAO: 70

NAKO: Dihora tse 2

Pampiri ena e na le maqephe a 20.

DITAELO LE TLHAHISOLESERING HO MOHLAHLAHLUWA

Pampiri ena e fupere tlhahisolesering e latelang:

1. Bala ditaelo tsena ka hloko pele o araba dipotso.
2. O SE KE wa latella ho bala pampiri yohle. Tadima karolo e hlahisang dikahare tsa pampiri leqepheng le latelang, mme o tshwaye dinomoro tsa dipotso tse thehilweng dibukeng tseo o ithutileng tsona. Ka mora moo o bale dipotso tseo, o nto getha tseo o lakatsang ho di araba.
3. Pampiri ena e arotswe dikarolo TSE NNE, e leng:

KAROLO YA A:	Pale/Nobele/Novele	(35)
KAROLO YA B:	Tshwantshiso/Terama	(35)
KAROLO YA C:	Dipalekgutshwe	(35)
KAROLO YA D:	Dithothokiso	(35)
4. Araba dipotso TSE PEDI feela, potso E LE NNGWE ho tswa dikarolong le ha e le DIFE TSE PEDI.

KAROLO YA A: PALE/NOBELE/NOVELE
Araba potso ya pale/nobele/novele eo o ithutileng yona.

KAROLO YA B: TSHWANTSHISO/TERAMA
Araba potso ya tshwantshiso/terama eo o ithutileng yona.

KAROLO YA C: DIPALEKGUTSHWE
Araba dipotso tsa dipalekgutshwe ka BOBEDI.

KAROLO YA D: DITHOTHOKISO
Araba dipotso tsa dithothokiso ka BOBEDI.
5. Sebedisa lenanennetefatso bakeng sa tataiso.
6. Latela ditaelo tse qalong ya KAROLO E NNGWE LE E NNGWE ka hloko.
7. Nomora dikarabo tsa hao jwalo ka ha dipotso di nomorilwe pampiring ya dipotso.
8. Qala KAROLO KA NNGWE leqepheng LE LETJHA.
9. O eletswa ho sebedisa nako ka moo ho sisintsweng: Sebedisa metsotso e 60 ho ngola KAROLO KA NNGWE.
10. Ngola ka mongolo o makgethe o balehang.

LEQEPHE LA DIKAHARE:

Leqephe lena le tla o thusa ho kgetha dipotso tseo o lakatsang ho di araba, ntle le hore o bale pampiri kaofela.

KAROLO YA A: PALE/NOBELE/NOVELE		
Araba potso ya pale/nobe/novele eo o ithutileng yona.		
NOMORO YA POTSO	MATSHWAO	LEQEPHE
1. <i>Mahlale a kopane Lekwa</i>	35	5
2. <i>Bosweu ba Lehlwa</i>	35	7
3. <i>Sehlekehleke sa Deidro</i>	35	9
KAROLO YA B: TSHWANTSHISO/TERAMA		
Araba potso ya tshwantshiso/terama eo o ithutileng yona.		
4. <i>Sefi</i>	35	12
KAROLO YA C: DIPALEKGUTSHWE		
Araba dipotso KA BOBEDI tsa dipalekgutshwe.		
5.1 'Modia'	18	15
5.2 'Modia'	17	16
KAROLO YA D: DITHOTHOKISO		
Araba dipotso KA BOBEDI tsa thothokiso.		
6.1 'Ho thusang ho lla'	17	18
6.2 'Ngwana lehlaswa'	18	19

LENANENNETEFATSO:

Sebedisa lenanennetefatso lena ho nnetefatsa hore na e fela o arabile dipotso tse hlokehang.

KAROLO	NOMORO TSA DIPOTSO	PALO YA DIPOTSO TSE LOKELANG HO ARAJWA	TSHWAYA (✓)
A: Pale/Nobele/Novele	1–3	1	
B: Tshwantshiso/Terama	4	1	
C: Dipalekgutshwe	5.1–5.2	1	
D: Dithothokiso	6.1–6.2	1	

ELA HLOKO: Etsa bonnete ba hore o arabile dipotso tse karolong TSE PEDI feela.

KAROLO YA A: PALE/NOBELE/NOVELE

Kgetha mme o arabe potso E LE NNGWE e itshetlehileng bukeng eo o ithutileng yona selemong sena.

POTSO YA 1: MAHLALE A KOPANE LEKWA – DN Katsie

Bala qotso ena ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng paleng yohle.

Yare hoba bosiu bo wele fatshe, mme tsatsi le tjhabe, Sekgukguni a kena motseng ka lenyele, a patile mohwasa. Tsebe ya hae e lethwethwe, o hlokometse se buuwang ke batho. Ba mmotsang moo a tswang, a re tjhe o mpa a iphetela, o tswa mapolasing, mme o ntse a batla mosebetsi. A utlwa kamoo batho ba buang kateng ka monna wa horeng ya fumaneng letlotlohadi leo a le fuweng ke badimo.

Hoba a utlwe hore monna eo o tsamaile e sa le ka meso hona tsatsing leo, mme a ba a utlwa hore o ile ka tsela efe, yaba ha a sa senya nako. A menahana le mehlala. Ekaba jwale o tla batlela hokae, ha thota e namme tjee?

'Mananyetsa o hopola hore o bohlale ... (*O bua a le mong*) ... motseng mola ba itse o nkile tsela ena. Ke tseba mohlala wa dieta tsa hae, mo tlohele wena, ke tla mo fumana. O nketsa sephoqo. Banna motho eo ke ya sehlooho hakakang ... o ntshiya ka lebitleng. O fumane tjhelete, jwale o batla ho ya e ja a le mong! O leshano ... a ke ke a phonyoha ho nna mona. Ke tla mo ruta batho, ke a bona ha a ntsebe nna ...!'

- 1.1 Qotsong e ka hodimo ho thwe: 'Mananyetsa o ile a tsamaya e sa le ka meso ha a tloha sebakeng seo.' Bolela lebaka le entseng hore a tsamaye ka nako eo. (1)
- 1.2 Diketsahalo tsa tema ee di etsahalla tikolohong ya mofuta ofe? (1)
- 1.3 Bohlokwa ba boipuiso bo temeng ee ke bofe? (1)
- 1.4 Bolela diketsahalo TSE PEDI tse thusitseng Sekgukguni hore a elellwe hore Mananyetsa ha a sa le yo ka hara motse. (2)
- 1.5 Hlalosa ka ntlha TSE THARO se ileng sa etsahala sebakeng seo o se boletseng ho 1.2. (3)
- 1.6 Katleho ya Mananyetsa ha Ramoroko e ile ya fetola bophelo ba hae jwang ho ya ka pale? (2)
- 1.7 Qaqisa mohopolo O LE MONG oo Sekgukguni a neng a na le ona ka mantwe a hao. (2)
- 1.8 Sehlo se hlahellang mantsweng a tla latela, se o thusa jwang ho utlwisisa semelo sa Sekgukguni?
'O leshano ... a ke ke a phonyoha ho nna mona.' (2)

1.9 Hlalosa kamoo ditaba tsa qotso e ka hodimo e leng motheo wa kgohlano paleng ena. (2)

1.10 Na lewa la bongodi la 'tlholo dingolweng' le fihlelletswe paleng ee? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)

Bala qotso ena ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng paleng yohle.

Mofumahadi a beha hakgutshwanyane, a tshositswe yena hammoho le batho ke mantswe a ho qetela a Mananyetsa, a re: Setjhaba le lona matona, le ikutlwetse ka tsa lona ditsebe. Ha ho letho leo re ka le etsang. Taba e nngwe feela ke hore nna jwalo ka morena, mofumahadi wa lona ke phethisitse taelo ya morena le badimo. Ho seng jwalo koduwa e ka wela motse ona hodimo, hoo le ho tseba hantle, le bana ba Basotho ...!

Mananyetsa a nna a dulela ho roka badimo ba hae, le ho ithoka. A qetella ka hore, *'Amadlozi athi nginitshela nihambe, ngoba a funa ukukhuluma name ngingedwa ...!'* (badimo ba re ke le bolelle hore le orohe, hobane ba batla ho bua le nna ke le mong).

Setjhaba, mofumahadi le matona ba itlhahanela ho sutha mabitleng, ho leba hae motseng. Ba tshohile hore ba se halefise badimo, mme ba tloha ba fofala, ya eba dimumu le ditholo jwalo ka ha 'ngaka' e boletse.

Mananyetsa a kgumama pela lebitla la morena, mme ha a eellwa hore setjhaba se hole hoo a ke keng a utlwahala ha a bua; a hweshetsa a re ho Sekgukguni: 'Ho ntse ho eya jwang ka moo wa thaka?' Hoba eo a arabe a re tjhe, ha ho lebote, feela ho a tjhesa, Mananyetsa a tshepisa hore e tla re hoba a fumane tjhelete a tlo mo ntsha ka phirimana.

1.11 Ke eng se entseng hore baphetwa baa ba tle ka leqheka lee? (1)

1.12 Diketsahalo tsa pale ee di totobatsa Mananyetsa e le mophetwa (ya tjhitja, ya ntlhanngwe, ya phethahetseng). Kgetha karabo e nepahetseng. (1)

1.13 Ke taelo efe ena eo mofumahadi a buang ka yona? (1)

1.14 Ke mantswe afe qotsong ee, a kgodisang hore ngaka eo e hlile ke yona e neng e phekola morena Ramoroko? (1)

1.15 Ketsahalo e qotsong e ka hodimo e bile le ditholwana dife TSE PEDI tse molemo ho Mananyetsa? (2)

1.16 Hobaneng ha lebitso 'ngaka' le kentswe ka hara ditsejana? (2)

1.17 Maele ana: 'ho se tsebe ke lebote', a nyallana jwang le ditaba tsa qotso ee? (2)

1.18 O nahana hore hoja mofumahadi a eellwa hore motho enwa ke moqhekanyetsi ho ka be ho ile ha etsahalang? (2)

1.19 Sekaseka ho kgolweha ha ketsahalo ena e qotsong. (3)

1.20 Ke ketsahalo efe eo re ka reng e bontsha mothinya o sa lebellwang paleng ee? (2)

[35]

KAPA

POTSO YA 2: BOSWEU BA LEHLWA – Sello Moroe

Bala qotso ena ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng paleng yohle.

'Ke a o dumella hore o ka ya nahanisisa taba ena hantle, etswe ke yona ntho eo ke tla e thabela. Le teng ke tshepa hore ke e tla nthabisa.' Ka tjho jwalo ke mo shebile ka mahlong ke se ke bososela, ka bona a kgutlisetsa ka ho bososela, ya ka o tsosa ntho eo nke keng ka e hlalosa ka hare ho nna. Ke ile ka fihla mosuwe Diphapang a se a le teng, moo ke ntseng ke tshohile teng, a nkgahlanyetsa ka mantswa; 'Hei wena moshemane towe, ke nako ya ho fihla phaposing ee? Hantlentle ho etsahalang ka wena; le mosebetsi wa hao o a hlepha matsatsing ana. Ha o sa hlokomele, o tla kena tsietsing.'

Moo ke reng ke tla bua, a kgaruma; 'Dula fatshe!' Lentswe la hae le ile la tlala kamore hoo ke ileng ka tlola ke ho tshoha, ka bona hore ha ke ne ke sa kgone ho itshwara, nka be ke ile ka etsa mohlolo. Ha ke ilo dula fatshe ka bona Tshiu a thabile a bile a ntshitse leleme, empa ka se ke ka tshwenyeha ka hoba ke ne ke tseba se mphihlisitseng morao ho nako, mme ho feta moo, e le ho nthabisang.

Re ile ra ngola ditlhakiso, ra rutwa, mme ka iqobella ho mamela le ha ke ne ke lahlehelwa ke kelello.

- 2.1 Ho ya ka ditaba tsa tema e ka hodimo, ke taba efe eo mophetwa a reng e ne e tla mo thabisa? (1)
- 2.2 Bolela lebaka le ileng la sitisa puisano ena e ka hodimo. (1)
- 2.3 Nehelana ka lebaka le tiisang polelo e latelang.
Pakeng tsa Tshiu le mophetwa ya kgalengwang ke titjhere Diphapang mohanyetsi ke Tshiu. (2)
- 2.4 Ke lebaka lefe le neng le etsa hore Tshiu a thabele ho omanngwa ha mophetwa ya ntseng a bua qotsong ee? (1)
- 2.5 Ho tlile jwang hore mosebetsi wa sekolo wa mophetwa ya ntseng a bua moo, o nyehle? (1)
- 2.6 Fana ka ntlha E LE NNGWE e bontshang tshwano e teng pakeng tsa lelapa la habo Dineo le labo Lerato. (2)
- 2.7 Ditabeng tsa qotso ee, mongodi o senola mosuwe Diphapang e le mophetwa ya jwang? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 2.8 Bolela hore polelo e latelang ke Nnete kapa Mafosi, o be o tiise karabo ya hao ka lebaka.
Hlomi o ne a ntse a rata Dineo le pele Lerato a hlokahala. (2)
- 2.9 Ditaba tsa qotso ee, di bontsha (kgolo ya diketsahalo, tharahano ya diketsahalo, sehlohlo sa diketsahalo). Kgetha karabo e nepahetseng. (2)

- 2.10 Maele a reng, 'sejana se setle ha se jele', a dumellana jwang le ketsahalo ya ho hlokahala ha Lerato? (2)
- 2.11 Ke ketsahalo efe eo re ka reng e bontsha mothinya o sa lebellwang paleng ee? (2)

Bala qotso ena ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng paleng yohle.

Le ile la fihla letsatsi la ditlhahlobo, ra ngola ra qeta. Ka ba le boitshepo ba hore ke tliile ho ba wa pele ka ha ho ne ho se se ileng sa nthatafalla. Eitse ha re qeta ho ngola ra dula mahae, re ne re tla ya hape ha re ilo lata diraporoto.

Dineo o ile a eellwa hore sefaha sane ha ke a se kenya, ke kgolwa hore o ile a halefa kapa ho nyahama hoba o ile a kgaotsa ho tla hae, e leng hoo ke ileng ka se ho natse ho hang.

Le ile la fihla tsatsi leo e leng kgale re le emetse. Re ne re ikaparetse aparo tsa lapeng, Lerato le Puse ba ile ba tla ntata, mme ra tsamaya mmoho. Hae ba ne ba se ba tseba hore ho etsahalang mahareng a rona, esita le batho ba mmalwa, haholo bana ba sekolo. Athe Tshiu yena o ne a se a ikgantse, empa ho bonahala hore kgwao e sa le teng, a leka ka hohle ho mo hohela.

Ke ile ka botsa Lerato hore bahabo ha ba tsebe taba ena na, yaba o re ke mme wa hae ya tsebang, a re o ile a mmolella hore o ile a re bona re eme mmoho rona re sa mmone. 'O ne a sa halefa Lerato?'

- 2.12 Qotso ee, e totobatsa diketsahalo tsa mehlang efe? Nehelana ka dintho TSE PEDI qotsong ho nnetefatsa karabo ya hao. (3)
- 2.13 Ke kamano ya mofuta ofe e neng e le teng pakeng tsa Hlomi le Dineo pele Lerato a hlokahala? (1)
- 2.14 Hlalosa kamoo ngwana wa Hlomi le Lerato, e leng Sweubalehlwa, a neng a tliša kgotso kateng bophelong ba Hlomi ka mora lefu la mmae. (2)
- 2.15 O nahana hore ho ka be ho ne ho etsahaleng ka Hlomi hoja Firi o ne a qetelle a ikgapetse Lerato? (2)
- 2.16 Ke ketsahalo efe e re bontshang sehlohlolo paleng ee? (2)
- 2.17 Mongodi o sebedisitse diketso tsa baphetwa ho senola semelo sa bona paleng ena. Tiisa karabo ya hao ka mohlala O LE MONG. (2)
- 2.18 Ho ya ka ditaba tsa pale ee, na o ka re ditoro ke dintho tseo batho ba lokelang ho di kgolwa? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 2.19 Ketso ee ya Dineo ya ho hlokomela hore Hlomi o ne a sa rwala sefaha seo a neng a mo file sona, e etsa hore o be le maikutlo afe ka Dineo? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (3)

[35]

KAPA

POTSO YA 3: SEHLEKEHLEKE SA DEIDRO – VT Masima

Bala qotso ena ka hloko, o nto araba dipotso tse tla e latela tse thehilweng paleng yohle.

Helikopotara e ne e se e fofa lekgetlo la mashome a mabedi a metso e mehlano ho pota Sehlekehleke sa Deidro, ha etlare Chikano a se a batla a tela, a bone setshosanyana tlaselase mane eka se ntse se ba hwehla ka letsoho. Kapelepele a laela mofofisi ho theolela helikopotara moo setshosa se emeng teng. Helikopotara ya fihla ya re tsepa thokwana le moo motho ya apereng diaparo tse tshweu a emeng teng a ba shebile.

Chikano a theoha helikopotara, mme a tsamaela ka nqa moo setshosa sa motho se emeng teng, empa a phakisa ho makatswa ke ho dikadika ha motho enwa ya neng a bonahala a lebelletse hore ho etsahale ho hong ho itseng. Hona ha belaetsa Chikano hore e se be o se a wetse lerabeng. Eitse moo a reng o tla thinya ka kgopolo ya ho kgutlela moo helikopotara e leng teng, ka pele ho yena lefatshe la runyarunya, la kgophola marole ha ditholwana di tsosa setsokotsane ka pela maoto a hae mona.

Hanghang ha utlwahala sebuehahole se hoa se re: 'Monna, Chikano, o se ke wa mpa wa leka ho baleha hobane le helikopotara ya hao e se e potapotilwe!'

Ka tsela e nngwe e makatsang, Chikano a utlwa eka lentswe lena o a le tseba, ha a qale ho le utlwa, mme a ema kgekgenene.

- 3.1 BoChikano ba ne ba batla eng moo sehlekehlekeng, ha e le moo ba bile ba potolohile makgetlo a mangata? (1)
- 3.2 Ke mophetwa ofe ya neng a tsamaya le Chikano tsatsing leo? (1)
- 3.3 Nehelana ka dintho TSE PEDI tse hlahang tlhahisong/tlhekelong ya pale, tse teng qotsong ena. (2)
- 3.4 Hlalosa ka dintlha TSE PEDI se ileng sa etsahala ka boChikano ka mora hore a eme kgekgenene. (2)
- 3.5 Ke sephiri sefe se ileng sa hlahella pepeneneng, mme sa ba sa makatsa Chikano haholo nakong ya ketsahalo eo o e hlalositse ho 3.4? (2)
- 3.6 Ditaba tsa qotso ee, di senola Chikano e le mophetwa wa semelo sefe? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 3.7 Tlhahisong/Tlhekelong ya pale ena mongodi o re, 'Selemo ke sa 2044'. O nahana hore polelo ee, e re tsebisang ka ditaba tsa pale ee? (2)
- 3.8 Tjhadimo ya bophelo ya Chikano mabapi le toka le molao, e fapana jwang le ya mophetwa ya ileng a bua ka sebuehahole qotsong e ka hodimo? (2)

3.9 Bolela hore polelo e latelang ke Nnete kapa Mafosi, o be o tiise karabo ya hao ka lebaka.

Ho ba setho sa Ilizwe Mission Church, ho ile ha thusa Nasala ho fihlella sepheo sa hae se seholo sa ho kena kereke eo, e leng sa ho pata mehlala ya bobee boo a bo entseng Botswana le Bosothonia.

(2)

3.10 Sekaseka, mme o bontshe kamoo tikoloho ya diketsahalo e dumellanang le ditaba tsa pale ena kateng.

(3)

Boela o bale qotso e latelang ka hloko, o nto araba dipotso tse tla e latela tse thehilweng paleng yohle.

Ao! Ya kupa jwale. Ditauhadi tsa pitikisana, tsa ngwapana, tsa tebelana ka ditebele le ka maoto, mese ya fereferella bosawana ba bile ba ntse ba lomanakaka. Kgabareng Sister Ruth a fumana monyetla wa ho lokolla setebele se matla se ileng sa kobesa ntshuyakgare ena ya mosadi hampempe, a ba a namalla hanyenyane.

Sister Ruth a re kgwapho fatshe, mme a tshetshemella monyako a ba a re photse seka moloji ya batlileng a tshwarwa. Eitse hoba Sister Ruth a tswe jwalo, mosadi wa motsamai a phahama le yena, mme a sheba Chikano ka mohau a re: 'O ile. Ke ne ke ratile ho mo nka a phela, empa jwale ha ho le ya mong wa rona ya tla mo fumana. O ile o ile ...' Leha ho ne ho bonahala hore motho enwa o fehetswe e le ka nnete, o ne a sa bonahale a halefile, mme a bonyetsa Chikano ha monatjana hoo Chikano a ileng a ikutlwa a tlala morolo, a ba a bona hantle hore enwa motho o mo tliseditse bophelo bo botjha.

'A ko ntokolle feela mona ditlamong o tle o bone hore na nke ke ka mo fumana na.' Chikano a bua ka thahasello e kgolo jwalo ka ha eka o se a fumane tiisetso ya hore moeti enwa ke motswallae.

3.11 Ke lebaka lefe le neng le susumeditse mosadi wa motsamai hore a thuse Chikano?

(1)

3.12 Ke ketsahalong efe e nngwe moo mosadi enwa wa motsamai, a neng a be le seabo ho yona diphuputsong tsa Chikano?

(1)

3.13 Tiisa polelo e latelang ka lebaka le nepahetseng.

Kgohlano e totobatswang ke qotso ena ke ya ka ntle.

(1)

3.14 Mongodi o sebedisitse lewa lefe ho senola semelo sa mophetwa ya bitswang mosadi wa motsamai moo qotsong?

(1)

3.15 Leeto la Chikano la ho ya Kweneng, le bile le melemo efe E MMEDI diphuputsong tsa hae leha le ne le le kotsi?

(2)

3.16 Ho ya ka ditaba tsa qotso ee, mosadi wa motsamai o ne a bolelang ha a re, 'Ke ne ke ratile ho mo nka a phela'?

(2)

- 3.17 Tshwantshanyo/Papiso ena, '... a ba a re photse seka moloji ya batlileng a tshwarwa', e o thusa jwang ho utlwisisa ditaba tsa pale ee? (2)
- 3.18 Mophetwa ya tjihitja/ya phethahetseng ke ofe ho ba latelang? Tiisa karabo ya hao ka lebaka.
- A Mphafudi
 - B Moborigadiri Ramaqiti
 - C Moatemirale Makhanda
 - D Sam Zamiya
- (2)
- 3.19 Na qeto ya Nasala ya ho iphetola sefahleho le lebitso kwana Bosothonia e ne e le e nepahetseng? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 3.20 Ha o ne o ka ba moahlodi nyeweng ya boRamaqiti, o ne o ka fa Dirisang/Sister Ruth kotlo ya mofuta ofe? Hobaneng? (2)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 35

KAROLO YA B: TSHWANTSHISO/TERAMA

Dipotso tsohle di thehilwe tshwantshisong eo o ithutileng yona selemong sena.

POTSO YA 4: SEFI – DJ Nkutha

Bala qotso e latelang ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng tshwantshisong yohle.

MOTAUNG:	Kereke e Phahameng ha e ye kwana. Nna ke dula Tselakgopo hole le yona. Tlohela ho ntherela mona. Ba tshwanang le wena ba bohola ditenteng ba a re hlobaetsa. O ikeme ka leshome le se na motso, jwalo ka ha eka Bebele e a fihla. Ke tennwe ke lona.
MMATISETSO:	Hoo ho tla etsahala ke shwele. O a bona wena o tena ka metswalle ena ya setswalle sa lengole. O tla nkgopola makgaba a kgahletse ka le leng ke a o bolella.
MOTAUNG:	<i>(A raoha)</i> Ho re ke hlatse ha ke le bona tjena. Ke a tla hona jwale. Ke tla kgutla ke itshetse bohlale ka hanong, ke tsebe ho le hatikela.
MMATISETSO:	<i>(O sheba Tiisetso)</i> Ho tloha neng ntate o ...? Bona, lefatshe le nkile thupa ho o otlala. O mpontsha hantle hore o fehleletswe ke moloi yane.
MOTAUNG:	Ke ho tloha mohla neng le batlang ho iketsa beng ba lapa lee? Ka le leng letsatsi ke tla le ntsha tjoro. <i>(A kgahlela lemati)</i>
MMATISETSO:	Di a bela di a hlweba, madiba ho tjha a matala. E bo! Re a hola, re a eletsa, koma re sala re e bina ka hlooho. Phalafala di fapane. Re tlameha ho itokisetsa ntwana e mahlomafubedu jwale. <i>(Ba ya phaposing)</i>

- 4.1 Ke metswalle efe ya setswalle sa lengole E MMEDI eo Mmatisetso a buang ka yona? (2)
- 4.2 Ke ketsahalo efe e neng e totobatse mantswe ana a Mmatisetso, 'O tla nkgopola makgaba a kgahletse ka le leng ke a o bolella'? (1)
- 4.3 Dipuo tsa Motaung qotsong ee di totobatsa maikutlo afe a hae? (1)
- 4.4 Ke kgohlano ya mofuta ofe e hlahellang qotsong ee? (1)
- 4.5 Lebakabaka le neng le bakile kgohlano eo o e boletseng ho 4.4 ka hodimo ke lefe? (1)
- 4.6 Hlalosa ka puo e otlohileng se bolelwang ke Motaung ha a re, 'ke tla kgutla ke itshetse bohlale ka hanong'? (1)
- 4.7 Puisano ee eo Tiisetso a e mametseng e mo senolela eng ka botho ba ntatae? Tiisa karabo ya hao ka lebaka. (2)

- 4.8 Ketso ya Tiisetso ya ho thola nakong ya puisano e ka hodimo, e o senolela eng ka lelapa labo? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 4.9 Dumellana kapa o hanane le polelo e latelang, o be o fane ka lebaka la karabo ya hao.
Ditaba tsa qotso ena di bontsha tharahano ya diketsahalo paleng ena. (2)
- 4.10 Bolela hore ke Nnete kapa Mafosi o be o nehelane ka lebaka la karabo ya hao.
Mookotaba/Molaetsa wa tshwantshiso ena ke, 'bohlola bo qhala malapa'. (2)
- 4.11 Ho ya ka ditaba tsa tshwantshiso ee, na o bona diketso tsa mophetwa wa sehlooho di phethetswe ka tshwanelo? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 4.12 Ke ketsahalo efe tshwantshisong ee, eo o ka reng e totobatsa mothinya o sa lebellwang? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)

Boela o bale qotso e latelang ka hloko o nto araba dipotso tse tla e latela tse thehilweng tshwantshisong yohle.

MOTAUNG:	Mme Mmatshela, eketsa ka tse pedi hore e re motswalle a kgutla a fumane ke qetile.
MMATSHELE:	Jwale moratuwa o nkentse jwang?
MOTAUNG:	Ka eng na nnyeo? Haeba ke o sitetse o mpe o ntshwarele. E kgotjwa e le maoto mane, jwale nna mokgerane wa Mmantise ke ne ke boetse ke le eng, haase ya Modimo?
MMATSHELE:	Le letho o a tseba monna wa ka. Ke a tla hona jwale. Ke ilo lata thepa ya hao. (<i>A tswa</i>)
MOTAUNG:	Enwa o nahana hore ho nna mona ke moilolong wa manyanya, wa petla rammulana. Haeba e le hore ke kgale a qeta banna ba batho ka tsela ee, (<i>a itshupa</i>) ho nna ntata Tiisetso o otlile ka lenaka fatshe. Tjhelete ena ha e rashwe e a sebeletswa. Ha ke <i>boSphume Josi</i> . Ha ke kgahlwe nna, ke na le lapa la ka.
MMATSHELE:	(<i>A kena</i>) Ke a kgolwa ke o tshwere matsoho motho wa Morena.
MOTAUNG:	Le ho leka bo, motho wa batho. O itse qobatjha feela o be o hlahile. Le ha ke ne ke utswa o ka be o nkgaoleditse.
MMATSHELE:	(<i>A thethefetse moya</i>) Motaung moratuwa, lefatsheng mona haesale ke tswalwa ke qala ho bona motho ya tshwanang le wena. Ruri o monna ba le teng, o kwete, o kakapa Sebata.
MOTAUNG:	Ke a leboha mme.

- 4.13 Motswalle wa Motaung o ne a ile kae ha a re Mmatshela a eketse ka tse pedi e re a kgutla a be a qetile? (1)
- 4.14 Motaung le Mmatshela ba ne ba amana jwang? (1)
- 4.15 Qolla mantswa A MABEDI ho tswa qotsong a tiisang karabo ya hao e ho 4.14 ka hodimo. (2)
- 4.16 Ke lewa lefe leo mongodi a le sebedisitseng ho re senolela mehopolo ya Motaung qotsong ee? (1)
- 4.17 Nehelana ka diketso TSE PEDI tse bontshang ho tshwana pakeng tsa Mmankepe le Mmatshela. (2)
- 4.18 Mantswa a latelang a hlahellang qotsong, Mmatshela o a sebedisitse ka sepheo sefe?
'Ruri o monna ba le teng, o kwete, o kakapa, Sebata.' (2)
- 4.19 Kamano ya Motaung le Mmatshela e thusa jwang ho hodisa kgohlano tshwantshisong ee? (2)
- 4.20 Ke ketsahalo efe e re bontshang sehlohlolo tshwantshisong ee? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 4.21 Pheletso ya Motaung tshwantshisong ee e etsa hore o ikutiwe jwang? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (3)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 35

KAROLO YA C: DIPALEKGUTSHWE

Araba potso TSE PEDI tse itshetlehileng palekgutshweng TSE PEDI tseo o ithutileng tsona selemong sena. Araba POTSO ya 5.1 le POTSO ya 5.2

POTSO YA 5: MODIA – MK Mofihli le ba bang

5.1 Bala qotso e latelang ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng palekgutshweng yohle.

NA HO NEPAHETSE?

'Ee, re a utlwana ntate, empa ha re utlwisise hore na lona batho ba kgale ke ka lebaka la eng ha le kgomaretse dintho tsa kgale.' Ke Mojalefa eo. 'Eke, o botsitse hantle moshanyanaka. Ha se nnete hore dintho tsa kgale di fosahetse kaofela ha tsona. Re tena re tsitlallela ho tse ding tsa dintho tsa kgale hobane di nepahetse. Kwana le ile la tatela ditaba hoja ke sa le bolella.' Ho realo Letsema.

'Mehlang ya kgale ha kereke e qala ho fihla mona naheng ena e ne e hlompheha. Ka kerekeng ho ne ho kgutsa hoo motho a neng a ikutlwa hore o sebakeng seo ho sona ho buisanwang le Modimo. Ke sa na le tumelo e tletseng ya hore motho ya hlomphehang ha a tshwanela ho etsetswa lerata.

Hobaneng ha re tla etsetsa Modimo lerata empa e le hore motho wa lefatshe ya hlomphehang yena ha re etse lerata pela hae kapa moo a leng teng? Ke hobaneng ha e mong a rapela o tlang ho utlwa ba bang ba ntse ba re: Jes! Ja! Hm! Haeba thapelo e le mokgwa wa ho bua le Modimo ke ka lebaka la eng ha le rapela le hoeletsa? Ke hobaneng ha le bua le nna hona jwale le sa hoeletse?'

- 5.1.1 Mosebetsi wa Mojalefa e ne e le ofe kerekeng? (1)
- 5.1.2 Ke lebaka lefe le neng le entse hore Mojalefa a tle ha monnamoholo Letsema tsatsing leo? (1)
- 5.1.3 Ke eng e re bontshang qotsong ee hore diketsahalo tsa yona ke tsa mehlang ya kajeno? (1)
- 5.1.4 Qotso ee e totobatsa kgohlano ya mofuta ofe? (1)
- 5.1.5 Sesosa sa kgohlano eo o e boletseng ho 5.1.4. ke sefe? (1)
- 5.1.6 Ho se tshwane e ne e le hofe pakeng tsa kereke ya Tjhatjhe le tse ding, ho ya ka monnamoholo Letsema? (1)
- 5.1.7 Hlalosa tse ding tsa dintho tse neng di sa thabise monnamoholo Letsema kerekeng ya bona ya Tjhatjhe ka dintlha TSE PEDI. (2)
- 5.1.8 Mophetwa wa sehlooho ke ofe palekgutshweng ee? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)

- 5.1.9 Ditaba tsa qotso ee di senola monnamoholo Letsema e le motho wa semelo/botho bofe? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 5.1.10 Bolela hore ke Nnete kapa Mafosi o be o nehelane ka lebaka la karabo ya hao.
Monnamoholo Letsema o ne a sa rate ha ho etswa diphetoho ka kerekeng. (2)
- 5.1.11 Maikemisetso/Sepheo sa mongodi ke sefe ka mantswe ana a latelang a monnamoholo Letsema?
'Lentswe lena *kyriakose* leng lentswe la Sekgiriki le lona le tiisa taba ena eo ke sa tswa e bolela hobane ha le sebediswa polelong ena, *kyriake oikia* le bolela ntlo ya Modimo. Athe ha e le lentswe lena *ekkklesia* lona le bolela phutheho kapa Bakeresete ba phuthehileng mmoho.' (2)
- 5.1.12 Na o dumellana le mantswe a latelang a monnamoholo Letsema? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao.
'Ha motho e le Mokeresete o lokela ho etsa dintho tsa Sekeresete e seng tsa Seaforika.' (2)
- 5.1.13 Ke dintho dife TSE PEDI tse etsuwang kerekeng ya Tjhatjhe mehleng ena, tseo monnamoholo Letsema a reng ha di bontshe tlhompho ho Modimo? (2)

LE

- 5.2 Bala qotso e latelang ka hloko, o nto araba dipotso tse thehilweng palekgutshweng yohle.

MOIKETSI HA A LLELWE

Lalla moetapele wa mahodi o ile a fela a epa pitso ya sephiring. Moetapele enwa wa mahodi ya neng a le bohlale a bile a ikemiseditse ho emela dinonyana ditabeng tsa tsona le ho lwantsha dinong o ile a bua ka mokgwa ona pitsong ena: 'Setjhaba sa ranonyana, ha ho na re thusa letho hore re dule re le makwala a dulang a ntse a tshohile kapa hona ho thola empa dinong di ntse di re utlwisa bohloko. Ya balehang kapa ya thotseng o hloko fatswa ka ho tshwana le ya itsekang kapa yena ya tsekang ditokelo le ditshwanelo tsa hae. Ha ho na re thusa letho hore re qenehele ho phela empa re sa phele ha monate.

Ha ho na re thusa letho hore re tshabe ho bua empa ding tsa rona di nkuwe ka mahahapa. Re sa qenehela eng empa re se na letho? Ha re sa ipuelle ke mang ya tlang ho re buella? Ke nnete hore mmele wa dinong o moholo ho feta wa dinonyana. Hape ke nnete hore dinong di na le manala a bohale le molomo o bohale ho feta rona baranonyana. Le ha ho le jwalo rona baranonyana re lehlohonolo hobane re bangata ho feta baranong. Hona jwale ke rerile hore re ke re kenye matshwanafike, dirobele, maeba, mafokotsane le dithaha morerong ona wa rona.'

- 5.2.1 Nehelana ka dintlha TSE PEDI tse bontshang hore Lalla o ile a kgona ho susumetsa bomphato ba hae ka puo e qotsong. (2)
- 5.2.2 Mongodi o sebedisitse lewa lefe ho senola semelo sa mophetwa ya buang qotsong ee? (1)
- 5.2.3 Ke maikutlo/sehalo sefe se totobatswang ke qotso ee? (1)
- 5.2.4 Ho ya ka qotso ee sesosa sa kgohlano ke sefe pakeng tsa mefuta e fapaneng ya dinonyana? (1)
- 5.2.5 Ntwa ya dinonyana le dinong e ne e lwanela sebakeng sefe? (1)
- 5.2.6 Maele ana, 'ntjapedi ha e hlolwe ke sebata', a dumellana jwang le diketsahalo palekgutshweng ena? (2)
- 5.2.7 Hlalosa kamoo qotso ena e totobatsang kgatakelo ya ditokelo tsa botho kateng. (2)
- 5.2.8 Ke ketsahalo efe e totobatsang sehlohlolo palekgutshweng ee? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 5.2.9 Sekaseka kamoo palekgutshwe ena e phethetsweng kateng. (3)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 35

KAROLO YA D: DITHOTHOKISO

Araba potso TSE PEDI tse itshetlehleng dithothokisong TSE PEDI tseo o ithutileng tsona selemong sena. Araba POTSO ya 6.1 le POTSO ya 6.2

POTSO YA 6

6.1 Bala thothokiso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse tla e latela.

HO THUSANG HO LLA – PM Ramathe

1	Ramathe o ile, o re siile,
2	O re siile lesuping hoja re sa lebella,
3	O re thobetse hoja re sa ka ra tseba,
4	E, empa ho thusang ho rothisa masodi.
5	Ramathe o ile le tsa hae dikgau,
6	Ka mabitso re ka bolela nyene le bosiu,
7	O ile le mosa bohlale, boikarabelo le lerato,
8	Empa ho thusang ho lla.
9	Ramathe o faletse o thobile,
10	Le hoja o ne o le thaka leihlo,
11	O le senyanya masokotso sa Taung,
12	Empa ho thusang ho qhetha menyepetsi.
13	Ra na ra bona ka banna ho tsitsipana,
14	Hore ho wele e naka di maripa qhuqhupa,
15	E, hore Ramathe o se a robetse,
16	E, hore o se a phethile wa hae mosebetsi.
17	Kajeno bana ba Taung ke mami,
18	Melala e sehlehile ke kgutsana,
19	Bana ba phela ka kgutsana kajeno,
20	E, hoba lefu seaparamenyepetsi le kene ha Ramathe.

- 6.1.1 Thothokiso ee ke ya mofuta ofe? Hobaneng o realo? (2)
- 6.1.2 Bolela dintho TSE PEDI tseo ho thweng Ramathe o tsamaile le tsona. (2)
- 6.1.3 Ke phetapheto ya mofuta ofe e sebedisitsweng molathothokisong wa 9? (1)
- 6.1.4 Nehelana ka mantswe A MABEDI a ntseng a bolela dikgapha thothokisong. (2)
- 6.1.5 Karaburetso e sebedisitsweng temathothokisong ya bone ke ya mofuta ofe? (1)

- 6.1.6 Ke molathothokisong ofe moo ho sebedisitsweng lebitsomamarane/lebitsohokwa? (1)
- 6.1.7 Bolela lentswe le nang le moelelo wa dithakong temathothokisong ya pele. (1)
- 6.1.8 Hlalosa ka mantswe a hao se bolelwang ke melathothokiso ya 10 le 11. (2)
- 6.1.9 Nehelana ka melathothokiso E MMEDI eo ho yona ho sebedisitsweng pebofatso/pebolo temanathothokisong ya 2. (2)
- 6.1.10 Kgonyetso e sebedisitsweng molathothokisong wa 14 e sebedisitse ka sepheo sefe molathothokisong oo? (2)
- 6.1.11 Ke molathothokisong ofe temathothokisong ya boraro, moo ho thweng Ramathe o hlokahele a ntse a ratuwa? (1)

LE

- 6.2 Bala thothokiso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse tla e latela.

NGWANA LEHLASWA – KE Ntsane

- 1 Tlotlo ngwana o tla le ja kae?
2 Tlotlo lapeng le hloka baji.
3 Theohela hole sebakanyana
4 Metsaneng tjhelete ha e jewe.
5 Ho esa ngwana a tshwara pere a kalla,
6 A tshwara pitsi e hana disale.
- 7 Motseng o moholo o fihlile a botsa,
8 A botsa hotele ya barui e kae,
9 Ba mo jwetsa ba se mo swetse,
10 Ba qhwayana ka mahlo ba hlollwa,
11 Ngwanenwa o buang batho re lapa,
12 Batho re phela ka dilopi ho le bohloko?
- 13 Hoteleng ngwana a phele serena,
14 Ngwana a ja dijo e se ho fapana,
15 A ja tse phehwang ke ditsebi dikoko,
16 Tjhelete a ka e hloka jwang e se mohofe?
17 Tjhelete pakothong ke thoesene le sekete,
18 O kasakasa sa ntja e emere.

- 6.2.1 Qolla lentswe le nang le moelelo o hananang le wa lentswe 'barui' thothokisong ena. (1)
- 6.2.2 Ngwana lehlaswa o tlohile habo a tsamaya ka eng? (1)

- 6.2.3 Ntle le phetapheto e tshekalletseng e melathothokisong ya 5 le 6 ke mofuta ofe o mong wa phetapheto o hlahellang melathothokisong ee? (1)
- 6.2.4 Nehelana ka diketsahalo TSE PEDI tse bontshang hore ngwana lehlaswa o ile a fihla a phela ha monate motseng o moholo. (2)
- 6.2.5 Hlalosa seo sethokhosi se se bolelang molathothokisong wa 10. (2)
- 6.2.6 Bonono ba bothothokhosi bo fumanwang melathothokisong ya 1, 12 le 16 bo sebedisitswe ka sepheo sefe? (2)
- 6.2.7 Molemo wa lepata le sebedisitsweng molathothokisong wa 14 ke ofe? (2)
- 6.2.8 Bohlokwa ba enjambamente/molapholletsi oo sethokhosi se o sebedisitseng molathothokisong wa 3 ke bofe? (2)
- 6.2.9 Mookotaba/Molaetsa wa thothokhosi ee ke ofe? (2)
- 6.2.10 Mokgabisopuo o sebedisitsweng molathothokisong wa 18 o bitswang, mme o o thusa jwang ho utlwisisa temathothokhosi ee? (3)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA D: 35
MATSHWAO A PAMPIRI YOHLE: 70